

1 HISTORICKÁ VÝCHODISKA V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ POSTAVENÍ SOUDNÍHO EXEKUTORA A EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ

Předně je nutno konstatovat, že historický základ soudobé profese soudního exekutora je položen exekučním řádem z roku 1896, který byl významnou předlohou přijatého exekučního řádu v roce 2001. Je objektivním faktem, že tato profese po dobu více jak dvacetiletého vývoje získala nezastupitelné místo mezi ostatními justičními profesemi a zaujímá nepostradatelnou pozici při nuceném výkonu exekučních titulů v ČR.

Přestože úvodní pojednání o historickém vývoji jakékoliv současné společenské vědy nepatří mezi čtenářsky atraktivní pasáže, není možné je v zde pominout s ohledem na téma této monografie.

Postavení soudního exekutora a jeho exekuční činnost neměla od počátku svého vzniku stejnou podobu. Docházelo logicky k postupnému vývoji, k upřesňování a zdokonalování postavení vykonávací osoby včetně zefektivňování exekučních způsobů a k specifikaci této činnosti až do podoby současné platné právní úpravy, která se datuje úplnou účinností exekučního řádu dnem 1. 9. 2001.

Samozřejmě též platí, že současný stav jakékoliv problematiky lze snáze pochopit se znalostí předchozího vývoje. Nejinak je tomu i v případě kořenů právní úpravy nuceného výkonu práva.

Základní kořeny vzniku této profese lze spatřovat jednoznačně v římském právu, proto bude nejprve věnována pozornost exekucím v tomto právu. Následně je pojednáno o exekucích na současném území ČR do období vrcholného středověku, posléze za stavovského státu až k přijetí exekučního řádu v roce 1896. Tento historický exkurz bude dovršen pojednáním o vývoji od roku 1918 až 1938, rekodifikací občanského soudního řádu z roku 1963 až k přijetí současného exekučního řádu v roce 2001.

1.1 Exekuce v římském právu

S exekucemi bylo možné se setkat již v nejstarších dobách římského práva, kdy prvním pramenem exekučního řízení byl Zákon dvanácti desek (*Leges duodecim tabularum*) z 5. stol. př. n. l. Jeho třetí deska uvádí následující:

1. „Těm, kteří uznali dluh a byli řádně odsouzení, budiž dáno zákonných 30 dnů.
2. Teprve poté budiž vložena ruka. Ať ho vede před soud.

3. Nesplní-li rozsudek a nezaručí-li se nikdo za něj na soudě, ať ho odvede s sebou, spoutá ho buď provazem nebo okovy o váze 15 liber, ne těžšími, nebo, pokud chtějí, lehčími.
4. Jestliže chce, ať žije ze svého. Pokud nežije ze svého, ať ten, kdo ho drží v poutech, mu dává denně libru mouky. Pokud chce, ať dává více.
5. Třetího trhového dne, ať rozsekají na části. Useknou-li si více či méně, ať jim to neškodí.“¹

Z citovaného úryvku je zřejmé, že historicky prvním dochovaným způsobem exekuce byla **exekuce osobní** (nebo též personální), která se vyznačovala odpovědností dlužníka vlastní osobou za nesplněný dluh. Dále je z něj patrné, že v nejstarších dobách římského práva byla exekuce uskutečňována v porovnání se současnými poměry s výraznou krutostí, neboť věřitel měl doslova možnost vztáhnout ruku na povinného. Osobní exekuce neměla jako primární cíl vymožení dluhu, nýbrž vykonání msty na dlužníkovi. Pokud tedy marně uplynula pariční lhůta (tj. lhůta k dobrovolnému plnění), uskutečňoval výkon rozhodnutí na dlužníkovi samotný věřitel. Uznání dluhu, eventuálně rozsudek (*sententia*) tedy ve své podstatě znamenal definitivní uznání, resp. konstatování práva čili skutečnou existenci subjektivního práva oprávněného a současně požadavek na to, aby došlo k uvedení právě konstatovaného práva do souladu se skutečným stavem. Pokud odsouzený nesplnil dobrovolně svoji povinnost, pak nastupovalo donucení.²

V porovnání s nejstaršími dobami římského práva byla v moderním římském právu možná realizace výkonu rozhodnutí na majetku dlužníka. Tato forma exekuce se objevila v prvním století našeho letopočtu. Oproti exekuci personální neměla **exekuce majetková** za cíl vykonání msty na dlužníkovi, nýbrž vylepšení věřitelova ekonomického postavení. Během rané fáze bylo buďto možno celý majetek dlužníka prodat (*venditio bonorum*), eventuálně převést na věřitele (*cessio bonorum*). Zprvu privilegovaná právní úprava určená senátorům připouštěla, aby byly prodány toliko jednotlivé kusy majetku, aniž by byli věřitelé uváděni do jejich držby. Majetková exekuce již nespočívala zcela do kompetence věřitele, poněvadž k jejímu výkonu byli využívány prostředky praetora,³ kterému příslušely především soudní pravomoci. Praetor mohl přijmout rozhodnutí, že bude vedena exekuce na dlužníkův majetek. Během ní byl dlužníkův majetek kompletně přičknut praetorem do držby věřitele. Ten jej pak mohl posléze prodat. Jednalo-li se o cesi (*cessio bonorum*), pak bylo nezbytné, aby praetor převod majetku schválil.⁴ K uvedenému je zapotřebí poznamenat, že praetor nebyl soudním exekutorem v současném pojetí, avšak se zřetelem

¹ SKŘEJPEK, M. *Texty ke studiu římského práva*. Praha: Orac, 2001, s. 33.

² SCHELLE, K., SCHELLE, K. jr., SCHELLEOVÁ, I. *Zwangsvollstreckungsrecht in der Tschechischen Republik*. München: GRIN, 2011, s. 17–18.

³ Praetor (prétor) – stejně jako každý jiný úředník (*magistratus*) byl volen lidovým shromážděním, výkon jeho úřadu byl časově omezen, zpravidla na jeden rok, úřady se obsazovaly vždy několika kandidáty a výkon byl zásadně bezplatný, protože se pokládal za poctu.

⁴ DOSTALÍK, P. Odraz ustanovení § 50 odst. 2 exekučního řádu v římském právu. *Komorní listy*, 2014, roč. 6, č. I, s. 28–31.

k náplni jeho činnosti se mu jeho činnost nejvíce přibližovala. Jednalo se o osoby volené lidem, přičemž v této funkci obvykle byli po dobu jednoho roku. Praetorům za jejich činnost nenáležela žádná odměna, a proto se jimi zpravidla stávali zámožní občané Říma.⁵ Zde je patrná významná odlišnost v postavení úředníka – praetora, který se exekucemi zabýval, od současného soudního exekutora, který nepobíral žádnou odměnu za výkon této činnosti, jednalo se o výkon statní moci, praetor nebyl soukromým subjektem a jeho funkce byla časově limitovaná většinou na dobu jednoho roku. U nás soudní exekutor je jmenován do funkce bez časového omezení.

1.2 Exekuce na území ČR v období do vrcholného středověku

O podobě exekučního práva na území dnešní ČR v době po příchodu Slovanů toho není příliš mnoho známo. Ti na naše území přišli v průběhu 6. století, konkrétněji po roce 540 a s velkou pravděpodobností před rokem 600.⁶ Jejich vztahy byly upraveny právními obyčejí jednotlivých rodů.⁷ Se zřetelem k vlivu římského práva i práva germánského je možno vyslovit předpoklad, že Slované v tomto období využívali exekuci reálnou i exekuci personální.

V období Velkomoravské říše (833 až 907) docházelo k pozvolnému utváření jednoduchého správního systému, jehož součástí byl dvorský župan, číšník a další hodnostáři. Má se za to, že už v tomto období existoval relativně propracovaný systém hradů a hradišť, přičemž spory mezi jejich obyvateli byly rozhodovány v jejich působnosti.⁸ Rámec procesních pravidel byl zprvu tvořen obyčejovým právem, později se k němu přidávaly i písemné právní prameny, k jakým náležel např. Zákon sudnyj ljudem. Jednalo se o první staroslověnský spis, jenž byl určen hlavně laikům, jenž s velkou pravděpodobností vznikl na Velké Moravě ve druhé polovině 9. století a jehož autorství je připisováno svatému Cyrilovi. Tento spis byl využíván jako podpůrný pramen práva.⁹ Soudní spory (včetně těch, které se dotýkaly exekucí) byly řešeny paralelně ve dvou liniích – jednak na úrovni soudní moci, jednak na úrovni dvorských sjezdů. Soudní moc byla decentralizována na jednotlivých hradištích. Vykonávali ji hradištní sudí, kteří ji prostřednictvím úředního aparátu vykonávali i na lokální úrovni. Dvorské sjezdy svolávané samotným panovníkem, jichž se účastnili zprvu všichni svobodní dospělí muži, v pozdějším období i nesvobodní poddaní, řešily část soudních sporů.¹⁰

⁵ WOLFOVÁ, J., ŠTIKA, M. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 35–36.

⁶ CHARVÁT, P. *Zrod českého státu: 568–1055*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 18.

⁷ MALÝ, K. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 11.

⁸ VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945: učebnice pro vysoké školy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1970, s. 121–122.

⁹ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 25 a KVAPIL, L. *Mezi Slovan*. 2. vyd. B. m.: Martin Kolářek – E-knihy jedou, 2016, s. 69.

¹⁰ VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945: učebnice pro vysoké školy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1970, s. 120–121.

Po zániku Velkomoravské říše po úmrtí knížete Mojžíry II. (894 až 906) vzniklo na našem území české knížectví. Ve vztahu k postupu soudních orgánů je možno uvést, že během vývoje došlo k ustálení procesních pravidel, která upravovala např. předvolávání stran, průběh jednání před soudem, způsob provádění důkazů nebo vyhlásování rozsudku. Vzdor této skutečnosti však i nadále převažovalo využívání obyčejového práva. Soudnictví nad nesvobodnými poddanými, kteří obývali okolí hradů, náleželo do kompetence tzv. vladaře (*vilicus*).¹¹

Zevrubnější právní úprava exekučního řízení u nás vykrytalizovala až během období rozvinutého feudalismu, tj. mezi polovinou 11. století až koncem 14. století. Byla představována zejména exekucí podle zemského práva, dále exekucí podle městského práva a zvláštními způsoby exekuce.

1.1.1 Exekuce podle zemského práva

Ve vztahu k exekucím podle zemského práva je možno v první řadě uvést, že k pramenům zemského soudnictví náležela např. tzv. Kniha Rožmberská, kterou vytvořil v průběhu první poloviny 14. století Petr I. z Rožmberku, tehdejší nejvyšší komorník Království českého.¹² Toto jeho dílo z valné části vycházelo ze šlechtického práva, přičemž se zabývalo procesním právem zvykovým, jež bylo uplatňováno před zemským soudem.¹³ Během druhé poloviny 14. století sepsal Ondřej z Dubé, nejvyšší sudí Království českého, dílo Práva zemská česká, které lze charakterizovat jako soubor soukromě sepsaného obyčejového práva, jež bylo založeno na bázi vybraných zapsaných soudních rozhodnutí a zemských desek. O vypěstlosti tohoto díla svědčí skutečnost, že se používalo coby příručka u šlechtických soudů až do doby, kdy bylo vydáno Vladislavské zřízení zemské.¹⁴

K vůbec nejvýznamnějším právním dílům tohoto období náleží pojednání O práviech, o súdiech i deskách země české knihy devatery (1499), jehož autorem byl Viktorin Kornel ze Všehrd, který při jeho sepsání využil praktické zkušenosti a znalosti z vedení zemských desek. Exekučnímu právu se věnuje zvláště jeho kniha čtvrtá.¹⁵ Z posledních let panování českého krále a římského císaře Karla IV. (1346 až 1378) pochází Řád práva zemského, který měl i svoji latinskou verzi, a to

¹¹ MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 46.

¹² HOFMAN, J., ŽILINČÁR, T. *Faksimile Knihy zemského, městského a jiného práva: doprovodná publikace k faksimile rukopisu uloženého v Archivu hl. m. Prahy pod signaturou Sb. rkp. 1864*. Praha: Tempus Libri, 2011, s. 69–72.

¹³ Blíže viz např. *Kniha Rožmberská*. V Praze: Nákladem Jednoty právnické, 1872 nebo ADAMOVÁ, K., SOUKUP, L. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 37.

¹⁴ BÍLÝ, J. L. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003, s. 173 a ADAMOVÁ, K., SOUKUP, L. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 60.

¹⁵ HVÍŽĎALA, K., PŘIBÁŇ, J. *Hledání dějin: o české státnosti a identitě: 883–1918–2018: rozhovor*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018, s. 73–74 a ADAMOVÁ, K., SOUKUP, L. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 60.

Ordo iudicii terrae. Jednalo se o jakýsi jednacím řád zemského soudu, ve kterém se odráží řada prvků z návrhu zákoníku *Maiestas Carolina*, jenž se tomuto panovníkovi nepodařilo prosadit v roce 1355. Ve srovnání s dalšími zde zmiňovanými prameny je zde patrný určitý vliv římského práva.¹⁶

Z pramenů z tohoto období je možno zmínit ještě Paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v Markrabství moravském (zkráceně *Knihy Tovačovská*). Jde o dílo, které sepsal Ctibor Tovačovský z Cimburka na konci 15. století, přičemž se jednalo o základ veškerých tištěných moravských zemských zřízení, tedy raně novověkých ústav.¹⁷

Jako exekuční titul mohly sloužit jak rozsudky soudů, tak i zápisy v zemských deskách. V případě rozsudků mohlo jít jak o rozsudky soudu zemského, tak i o rozsudky dalších soudů, eventuálně i rozhodnutí vydaná podle stanného práva.¹⁸ Nucené splnění peněžitého dluhu na základě zemského práva bylo uskutečňováno v rámci formalistického a komplikovaného řízení. Vzhledem k této skutečnosti vytvářel zákon tzv. exekventovi (tak byla označována osoba, která měla úspěch v nalézacím řízení) prostor k zajištění splnění naturálního závazku za využití svépomoci. Samotná realizace výkonu rozhodnutí ovšem ležela obvykle na soudním orgánu, kterým byl Úřad zemských desek. K zajištění řádného průběhu exekuce sloužil dohled nejvyššího purkrabího (v Čechách) a zemského hejtmána (na Moravě). K vykonávacímu řízení je možno dále poznamenat, že jím mohlo být sledováno **splnění peněžitého dluhu**, stejně jako **splnění naturálního závazku nebo povinnosti**. Ve druhém uvedeném případě bylo na exekventovi, aby si svépomocí vynutil splnění příslušné povinnosti či služebnosti. V případě exekucí na věci movité či nemovité bylo ve shodě se zemským právem uplatňováno vcelku komplikované a výrazně formalizované řízení, které zahrnovalo celkem šest po sobě jdoucích fází.¹⁹

V souladu se zemským právem byly v jednotlivých fázích majetkové exekuce využívány níže uvedené instituty:²⁰

- **Úmluva (*monitio*)** – soudobým pojmoslovím by bylo možno ji charakterizovat jako určitou předžalobní upomínku nebo dle současné právní úpravy o výzvu

¹⁶ ADAMOVIČ, K., SOUKUP, L. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 56.

¹⁷ Viz např. TOVAČOVSKÝ Z CIMBURKA, C. *Knihy Tovačovská aneb Pana Ctibora z Cimburka a z Tovačova zemského hejtmána markrabství Moravského sepsání obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a práv markrabství Moravského*. V Brně: dědici Rudolfa Rohrera, 1858 nebo TOVAČOVSKÝ Z CIMBURKA, C., BRANDL, V., (ed.). *Knihy Tovačovská, aneb, Pana Ctibora z Cimburka a z Tovačova Paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v Markrabství Moravském*. Brno: V. Brandl, 1868.

¹⁸ KADLECOVÁ, M. *České a moravské zemské právo procesní v první polovině 17. století*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 149.

¹⁹ Tamtéž, s. 150–157.

²⁰ Bližší viz např. JIREČEK, H. *Slovanské právo v Čechách a na Moravě. Doba nejstarší: Od prvních zpráv do konce X. století*. V Praze: Sklad Karla Bellmanna, 1863, s. 248, URFUS, V. Dva příspěvky k vývoji exekučního řízení v českém právu zemském. *Právněhistorické studie*. 1959, roč. 5, s. 77 a násl. nebo VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945: učebnice pro vysoké školy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1970, s. 209.

k tzv. dobrovolnému splnění vymáhané povinnosti. Šlo tak o v pořadí první úkon v rámci zahájeného exekučního řízení.²¹ Poté, co exekvent u zemských desek požádal oficiálně o úmluvu, zaslal ji tzv. exekutovi (povinnému), přičemž jej naposledy vyzval k tomu, aby dobrovolně splnil povinnost, která mu vyplývala z odsuzujícího rozsudku. Tato úmluva byla zapsána komornickým starostou do rejstříku a k odsouzenému byl vyslán komorník s listem úmluvy. K uskutečnění úmluvy muselo dojít do tří let a 18 neděl (tj. v zemských letech). Nestalo-li se tak, bylo právo exekventa promlčeno. Jestliže exekut nereagoval na úmluvu a nesplnil svou povinnost, pak se po uplynutí lhůty 14 dnů vynucovalo splnění jeho povinnosti výrazně razantnějšími metodami, kdy byla přijímána opatření zabráňující exekutovi zcizovat či převádět jeho majetek na přátele a blízké v úmyslu zkracovat práva exekventa. K tomuto účelu sloužil zápis tzv. púhonu v zemských deskách, kterým docházelo k zatížení hmotných statků dlužníka a zajištění neplatnosti jejich eventuálního převodu na třetí osoby.

- **Zvod** (původně česky „vzvod“,²² lat. *inductio*) – byl prvním faktickým stupněm exekuce. Jednalo se o institut, který nastupoval poté, kdy exekut nereagoval na zaslání úmluvy a ta se tím stala neúčinnou.²³ Oprávněný v takovém případě žádal o vystavení listu na zvod, s nímž se následně komorník vypravil za povinným. Ten se po přijetí zvodu dostavil k zemským deskám, do nichž byl posléze zanesen knihovní převod vlastnictví. Tímto úkonem exekvent fakticky získával ke statku exekuta zástavní právo, jakož i příslib získání držby. Pokud povinný neuhradil v následujících čtyřech týdnech svůj dluh, měl exekvent možnost se zhojit na zatížené nemovitosti dlužníka. Tomu i nadále svědčilo vlastnické právo, přičemž oprávněný měl k předmětnému statku jen zástavní právo bez držby.²⁴
- **Obranný list** – tento institut se využíval toliko u exekucí vydáním nemovité věci, z čehož vyplývá, že se neaplikoval v souvislosti s exekucemi na peníze. Z této skutečnosti vyplývá i jeho charakteristika jakožto dokumentu, jenž směřoval k vydání nemovitosti. O obranný list oprávněný žádal u zemských desek, a to za situace, kdy povinný nereagoval na zvodní list (čili jej nepřevzal nebo na něj nijak nereagoval). K jeho vydání byl oprávněn úřad nejvyššího purkrabího. Neuposlechl-li exekut této výzvy, následoval tvrdý postih, spočívající v trestu smrti za odporování právu.²⁵
- **Panování** (*dominatio*) – zde se jednalo o panování tzv. trojnásobné, jalové nebo též plané. Panování nastávalo za situace, kdy povinný neuhradil dlužnou

²¹ KORNEL ZE VŠEHRD, V., JIREČEK, H. *O právích země České: knihy devatery*. V Praze: Nákladem Spolku českých právníků „Všehrd“, 1874, s. 191–194.

²² BÍLÝ, J. L. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003, s. 353.

²³ KORNEL ZE VŠEHRD, V., JIREČEK, H. *O právích země České: knihy devatery*. V Praze: Nákladem Spolku českých právníků „Všehrd“, 1874, s. 194–200.

²⁴ KLABOUC, J. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 208.

²⁵ KORNEL ZE VŠEHRD, V., JIREČEK, H. *O právích země České: knihy devatery*. V Praze: Nákladem Spolku českých právníků „Všehrd“, 1874, s. 378–385 a KLABOUC, J. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 207.

pohledávku ani poté, co mu byl doručen zvod. Příslušný akt nesl označení „zvedení“ a jeho podstata tkvěla v tom, že se na statek exekuta dostavil komorník od zemských desek společně s pomocným úředníkem a nezřídka i se samotným oprávněným, načež byl veřejně před rychtářem a shromážděnými poddanými přečten příslušný zvod. Provedená manifestace práva exekventa byla zapsána do zemských desek. Nastíněný postup se s půlročními odstupy opakoval celkem třikrát. V případě exekuce na peněžitě plnění se panování uskutečňovalo bezprostředně po zvodu. Tehdy oprávněný sdělil účastníkům shromáždění výši přiznané částky, stejně jako výši úroku a množství obilí, dobytka nebo dalších komodit postačujících k úhradě dluhu.²⁶

- **Odhádání (*taxatio*)** – svojí podstatou šlo o úřední odhad hodnoty nemovitosti exekuta. Jeho smyslem bylo tedy stanovit reálnou hodnotu majetku povinného v relaci k částce přisouzené oprávněnému. Odhádání prováděl zemský místokomorník společně se sousedy povinného a dalšími přítomnými účastníky.²⁷
- **Panování skutečné** – bývalo označováno taktéž pojmem tzv. „vděčení“, na Moravě pak pojmem „přidělení“. Jestliže dosud předestřený postup nevedl ze strany exekuta k úhradě dluhu a ten ani žádným způsobem nereagoval, pak bylo pokračováno k tomuto poslednímu stupni majetkové exekuce. U exekuci na nemovité věci měl exekvent možnost požádat u zemských desek tzv. původ (jednalo se charakterem o obrannou listinu), jenž po vydání potvrzoval nejvyšší purkrabí. Následně se oprávněný dostavil společně s komorníkem jako zástupcem úřadu zemských desek na statky exekuta. Zde dal shromážděným poddaným na vědomí, že je jejich novým pánem, přičemž si u nich zároveň vynutil slib poddanství. Taktéž zde stanoveným způsobem demonstroval právo držby statku, čímž se jeho nabyté vlastnictví stalo právně perfektní a nebylo pak možno jej napadnout námitkami. V této fázi se již exekut nemohl exekuci nijak bránit a pokud tak činil, mohl jeho odpor oprávněný překonat i za využití násilí.²⁸

Pro exekuce podle zemského práva byla charakteristická **ochrana a šetření práv povinného**, poněvadž pravidla formulovaná Viktorínem Kornelem ze Všehrd stanovovala posloupnost postižitelného majetku. Nejprve tak podléhal exekuci postižitelný majetek méně důležitý (platy či nároky na rentu) a až nakonec majetek, který sloužil k zajištění existenčních potřeb povinného a jeho rodinných příslušníků. Posloupnost postižitelného majetku povinného byla v pozdějším období stanovena i v Obnoveném zřízení zemském (pro Čechy 1627, pro Moravu 1628), v němž byla preferována mobiliární exekuce a až v případě jejího neúspěchu bylo možno přistoupit k exekuci imobiliární.²⁹

²⁶ KORNEL ZE VŠEHRD, V., JIREČEK, H. *O právích země České: knihy devatery*. V Praze: Nákladem Spolku českých právníků „Všehrd“, 1874, s. 200–202 a KLABOUC, J. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudovalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 209.

²⁷ KORNEL ZE VŠEHRD, V., JIREČEK, H. *O právích země České: knihy devatery*. V Praze: Nákladem Spolku českých právníků „Všehrd“, 1874, s. 202–207.

²⁸ KLABOUC, J. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudovalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 209–211.

²⁹ Tamtéž, s. 211.

Vedle exekuce věcné existovala v zemském právu rovněž **exekuce osobní**. Ta byla zpočátku využívána jen v minimální míře, a to u osob, jež nedisponovaly postižitelným majetkem. Během 16. století se její využívání rozšířilo i na osoby, které disponovaly movitým majetkem, avšak měly snahu se hrazení svých závazků různými způsoby vyhýbat.³⁰ V souvislosti s osobní exekucí byl vydáván zatykáci rozkaz (tzv. zatykač) na exekuta, na jehož základě byl exekvent oprávněn nutit exekuta k odpracování si jeho závazku. Při vymáhání dluhů byla na území Čech využívána soukromá vazba pro dluhy až do počátku 15. století, přičemž byla zcela nahrazena institutem veřejného vězení pro dluhy. V moravském zemském právu institut soukromé vazby pro dluhy existoval výrazně déle, a to až do 17. století.³¹ Specifikem Moravy bylo rovněž to, že zde nebyl využíván tzv. zatykač, nýbrž institut pūhonu zatkně. Tento institut byl vydáván vůči povinným z řad panského či rytířského stavu. V příkazu bylo stanoveno, že místní správní úředníci mají za povinnost takového exekuta vypátrat a zavázat jej slibem na čest a víru k dobrovolnému dostavení se na nejbližší konané zasedání zemského soudu, jehož předmětem jednání bylo vyhlašování pūhonů. Nedostavil-li se exekuta na toto zasedání, ačkoliv mu byl pūhon zatkně předepsaným způsobem doručen, mělo to pro něj za následek infamii neboli újmu na občanské cti a vážnosti. Během svého zasedání tak zemský soud vydal náleze, na nějž navazoval posudek, který exekuta vyzýval k neprodlené úhradě svého závazku. V případě, kdy úředník neuskutečnil zatčení povinného, pak na něj přecházela jeho povinnost vůči oprávněnému.³²

1.2.2 Exekuce podle městského práva

Dynamický rozvoj měst v českém království, který ve středověku probíhal především ve 13. století a později,³³ s sebou nesl rovněž vznik městského práva. Vzhledem k faktu, že **městské právo** vycházelo ve značné míře z římskoprávní tradice, bylo v něm v porovnání s právem zemským vykonávací řízení upraveno výrazně jednodušeji a v menší míře formalisticky, což přispívalo k jeho zpravidla vyšší rychlosti. Exekuce podle městského práva se daleko více přibližovaly moderní koncepci exekučního práva.³⁴ Městské exekuční právo ve srovnání se zemským exekučním

³⁰ Blíže viz např. ČÁDA, F. *K osobní exekuci podle českého práva zemského. Část první*. V Praze: Jan Kapras, 1920; KLABOUC, J. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 213 nebo KADLECOVÁ, M. *České a moravské zemské právo procesní v první polovině 17. století*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 158–167.

³¹ KLABOUC, J. *Staré české soudnictví: (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, s. 212.

³² KADLECOVÁ, M. *České a moravské zemské právo procesní v první polovině 17. století*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 162–163.

³³ K tomuto blíže viz např. KÖRNER, M. *Historické a regionální souvislosti vývoje českých měst. Urbanismus a územní rozvoj*, 2020, roč. XXIII, č. 2, s. 6 a násled.

³⁴ SCHELLEOVÁ, I. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 18 a HOFMAN, J., ŽILIN-ČÁR, T. *Faksimile Knihy zemského, městského a jiného práva: doprovodná publikace k faksimile rukopisu uloženého v Archivu hl. m. Prahy pod signaturou Sb. rkp. 1864*. Praha: Tempus Libri, 2011, s. 74–83.